

МІНІСТРЕСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки та психології

О.В. Пономаренко

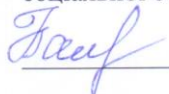
202

Логопедична робота з дітьми з розладами аутистичного спектру
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДІСЦИПЛІНИ
підготовки бакалаврів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності «Спеціальна освіта»
спеціалізації 016.01 Логопедія
освітньо-професійна програма «Логопедія»

Укладачі: Соловйова Т.Г., канд.пед.н., доцент каф.соціальної педагогіки та спеціальної освіти, Шокурова Л.В., викладач каф. соціальної педагогіки та спеціальної освіти логопед, спеціальний психолог

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти
Протокол № 1 від «17» 08 2021 р.

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та
соціальної освіти

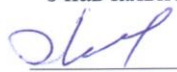
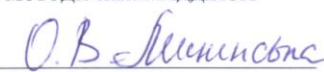
 Н.В. Заверико

Ухвалено науково – методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології
Протокол № «1» 30.08 2021 р.

Голова науково – методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології

(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально – методичним відділом

(підпис) (ініціали, прізвище)

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна (денна) форма здобуття освіти	Заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Блок дисциплін вільного вибору студента в межах спеціальності	
Спеціальність 016 Спеціальна освіта	Загальна кількість годин – 90	Семестр	
		7-й	8-й
Спеціалізація 016.01 Логопедія	Змістових модулів – 4	Лекції	
		20 год.	год.
Освітньо-професійна програма Логопедія	Кількість поточних контрольних заходів - 8	Практичні	
		20 год.	год.
Рівень вищої освіти Бакалаврський		Самостійна робота	
		50 год.	год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та навчання навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Логопедична робота з дітьми з розладами аутистичного спектру» є набуття компетентностей у сфері логопедичної роботи з аутичними дітьми, оволодіння загальними методичними підходами та формування конкретних практичних умінь, необхідних для здійснення корекційної логопедичної роботи з цією групою дітей.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Логопедична робота з дітьми з розладами аутистичного спектру» є:

- ознайомлення з історією вивчення аутизму як самостійного порушення розвитку;
- формування уявлення про ранню комплексну діагностику розладів аутистичного спектру та її необхідність;
- ознайомлення з основними принципами світових методик корекції РАС;
- засвоєння знань про специфіку розвитку усного мовлення у аутичних дітей.
- засвоєння методик з запуску мовлення у логопедичній роботі з немовленнєвими дітьми.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Результати навчання:</p> <p>РН4 Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного, зокрема мовленнєвого розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.</p> <p>РН8 Організувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку, діагностико-консультативну діяльність.</p> <p>РН14</p> <p>Реалізувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, логопеда, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.</p> <p>Компетентності:</p> <p>СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку.</p> <p>СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.</p> <p>СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з</p>	<p>Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, тощо); - діалогічні методи (інтерактивні заняття, інтелектуальні розминки, заняття з елементами тренінгу та ін.); - проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод проєктів, обговорення, пошук); - дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру); - участь у практичних заняттях з розвитку мовлення у дітей з РАС <p>Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування; - усні та письмові опитування; - перевірка письмових робіт студентів (есе, довідки, порівняльні характеристики, тощо); - перевірка текстів щодо дотримання технічних вимог; - перевірка доповідей, що розкривають певні питання; - перевірка творчих робіт

психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.	
---	--

Міждисциплінарні зв'язки

Проблематика курсу «Логопедична робота з дітьми з розладами аутистичного спектру» пов'язана з курсами «Методика логопедичної роботи з дітьми з комбінованими порушеннями», «Діагностика дитини з особливими освітніми потребами», «Спеціальна психологія», «Логопсихологія».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1

Поняття та симптоматика розладів аутистичного спектру

Історія вивчення аутизму, як самостійного порушення розвитку. Головні етапи розвитку науки про аутизм. Розмаїття термінології, пов'язаної з аутизмом. Діагностичні критерії РАС за міжнародними класифікаціями. Важливість ранньої діагностики РАС. Наслідки невчасної діагностики розладів аутистичного спектру. Ознаки РАС при ранній діагностиці. Фактори ризику виникнення РАС. Диференціація аутизму від інших порушень розвитку.

Змістовний модуль 2

Методики корекції РАС, які використовуються в світі

Методики корекції РАС, рекомендовані доказовою медициною (АВА – терапія, PRT, TEACCH, Dir Floortime, RDI). «Наймолодша» терапія, з підтвердженою ефективністю – сенсорна інтеграція. Методики які не мають наукових доказів ефективності (нетрадиційні методики): метод Томатиса, остеопатія, безглютенові дієти, харчові добавки. Використання медикаментозної терапії для послаблення супутніх аутизму симптомів.

Змістовний модуль 3

Особливості мовленнєвого розвитку дітей з РАС

Особливості вербальної та невербальної комунікації аутичних дітей. Порушення мовлення – визначне місце серед характерних симптомів РАС. Специфіка та етапи розвитку усного мовлення дітей з РАС. Особливості Вербальної комунікації цієї категорії дітей. Розвиток комунікації альтернативними методами (картки PECS), принципи їх використання. Особливості підходу та строків навчання читання та письма дітей з РАС.

Змістовий модуль 4

Специфіка логопедичної роботи з немовленнєвими дітьми з РАС

Причини відсутності мовлення у аутичних дітей. Вербальність та невербальність людей з РАС. Супутні логопедичні діагнози, які унеможливають виникнення мовлення у дитини. Запуск мовлення методами АВА – терапії. Інші методики з запуску мовлення. Особливості обрання способу постановки звуків у дітей з РАС при логопедичній роботі.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	10/2	6	2	4		5	13	5	5	10
2	15	10/4	4	2	6	2	5	11	5	5	10
3	15	10/2	6	2	4		5	13	5	5	10
4	15	10/2	4		6	2	5	13	5	5	10
Усього за змістові модулі	60	40/10	20	6	20	4	20	50	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30						30	30			40
Загалом											90
											100

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1.	Тема 1. Історія вивчення аутизму. Головні етапи становлення науки про аутизм. Тема 2. Діагностичні критерії аутизму за міжнародними класифікаціями. Тема 3. Важливість ранньої діагностики РАС	6	2
2	Тема 4. Методики корекції РАС з поведінковим підходом (АВА, PRT, TEACCH) Тема 5. Методики корекції з розвивальним підходом (DIR Floortime, Son-Rise, RDI)	4	2
3	Тема 6. Порушення мовлення - визначне місце серед характерних ознак РАС Тема 7. Етапи становлення експресивного мовлення у аутичних дітей. Тема 8. Особливості вербальної комунікації дітей з РАС	6	2
4	Тема 9. Супутні логопедичні діагнози при аутизмі, які	4	

	унеможливають виникнення усного мовлення у дитини з РАС Тема 10. Запуск мовлення методами АВА – терапії.		
--	---	--	--

6. Теми практичних занять

№ змістовного модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дис т ф.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1.	Тема 1. Ознаки РАС при ранній діагностиці. Тема 2. Диференціація РАС від інших порушень розвитку.	4	
2	Тема 3. Сенсорна інтеграція як додаткова терапія в корекції РАС. Тема 4. Методики, які не мають наукових доказів ефективності. Тема 5. Медикаментозна терапія для послаблення супутніх симптомів при аутизмі.	6	2
3	Тема 6. Засоби альтернативної комунікації (картки PECS) Тема 7. Особливості підходу до навчання читання та письма дітей з РАС.	4	
4	Тема 8. Причини відсутності мовлення у аутичної дитини. Тема 9. Передумови, які необхідні для запуску мовлення. Тема 10. Запуск мовлення з використанням механічного способу постановки звуків.	6	2

7. Види і зміст поточних контрольних заходів.

№ змістовного модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1. Поняття та симптоматика РАС	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Етапи становлення науки. Перше використання поняття «аутизм». Період формування поняття «дитячий аутизм». Відмінності в описі дитячого аутизму за Каннером та Аспергером. Головні групи аутизму за О.С. Нікольскою. Діагностичні критерії МКБ та DSM.Методики комплексного обстеження дітей з РАС.	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	5
	Практичне завдання – скласти порівняльну характеристику розвитку нормотипової дитини та дитини з РАС	Вимоги до виконання та оформлення: завдання має бути виконане у табличному вигляді, у робочому зошиті.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - якість порівняння (2 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (5б.).	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
2. Методик и корекції РАС, які використовують ся в світі.	Теоретичне завдання – тестування	Питання до підготовки: підходи, на які поділяються методики. Основні принципи та задачі АВА – терапії. Її плюси та мінуси. Навчання опорним навичкам (PRT), його основні переваги. Завдання, принципи та цілі методики ТЕАССН. Цілі методики RDI. Ігри, які відповідають принципам RDI. Задачі, які характерні для метода DIR Floortime.	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	5
	Практичне	Вимоги до виконання та оформлення:	Максимальна кількість балів	10

	завдання: есе на тему за вибором: «Нетрадиційні методи корекції РАС» або «Особливості сенсорного сприйняття при аутизмі»	авторський текст обсягом до 6 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов'язково – посилання на використані джерела https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11420	нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (3 б.); - повний обсяг виконання (4 б.); - виділення головного, суттєвого при розкритті теми з висловленням особистого ставлення до проблеми (3 б.) - творчий підхід у виконанні (5 б.).	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
3. Особливо сті мовленнєвого розвитку дітей з РАС	Теоретичне завдання - тестування	Питання до підготовки: Вербальна та невербальна комунікація .Мутизм (відмова від мовлення). Ехололія та її види. Чотири групи дітей за ступенем тяжкості та характеру вторинних порушень мовленнєвого розвитку за О. Нікольською. Розвиток імпресивного мовлення у дітей з РАС	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	5
	Практичне завдання - написання есе за темою на вибір: «Робота з карточками PECS» або «Навчання читання глобальним способом»	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 4-5 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов'язково – посилання на використані джерела. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11420	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - якість виконання навчального завдання (2 б.); - самостійність виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (2 б.).	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
4. Специфік а логопедичної роботи з немовленнєвими	Теоретичне завдання - тестування	Логопедичні діагнози, які часто супроводжують дітей з РАС. Дизартрія та її форми. Артикуляційна диспраксія та її види (кінетична, та кінестетична. Поняття стереотипій у мовленні і словесних	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	5

дітьми з РАС		штампів.		
	Практичне завдання – підготувати пам'ятку - пораду для батьків на тему «Як розвинути мовлення дитини»	Вимоги до виконання та оформлення: Передбачається виконання або у вільному стилі (вручну або за допомогою комп'ютерної техніки)	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - якість виконання (4 б.); - самостійність виконання (2 б.); творчий підхід у виконанні (2 б.).	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль.

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
	Теоретичне завдання – тестування.	Етапи становлення науки. Перше використання поняття «аутизм». Період формування поняття «дитячий аутизм». Відмінності в описі дитячого аутизму за Каннером та Аспергером. Головні групи аутизму за О.С. Нікольскою. Діагностичні критерії МКБ та DSM.Методики комплексного обстеження дітей з РАС. Підходи, на які поділяються методики. Основні принципи та задачі АВА – терапії. Її плюси та мінуси. Навчання опорним навичкам (PRT), його основні переваги. Завдання, принципи та цілі методики TEACCH. Цілі методики RDI. Ігри, які відповідають принципам RDI. Задачі, які характерні для метода DIR Floortime.	Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	20

		<p>Вербальна та невербальна комунікація .Мутизм (відмова від мовлення). Ехолалія та її види. Чотири групи дітей за ступенем тяжкості та характеру вторинних порушень мовленнєвого розвитку за О. Нікольською. Розвиток імпресивного мовлення у дітей з РАС.</p> <p>Логопедичні діагнози, які часто супроводжують дітей з РАС. Дизартрія та її форми. Артикуляційна диспраксія та її види (кінетична, та кінестетична. Поняття стереотипій у мовленні і словесних штампів.</p>		
	<p>Практичне завдання – вирішення задач з корекції та розвитку мовлення у дітей з РАС</p>	<p>Практичне завдання виконується під час проведення екзамену. Передбачається письмове вирішення чотирьох корекційних задач. За кожну правильно вирішену задачу нараховується по 5 балів. Зміст задач подано в залікових білетах. На виконання практичного завдання відводиться 1 год. 20 хв. Приклади задач та зразки їх вирішення розміщено у силабусі дисципліни. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11420</p>	<p>Максимальна кількість балів (по 5 за кожну задачу) нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильне вирішення (2 б.); - надання декількох варіантів вирішення ситуації (1 б.); - зазначення ресурсу, необхідного для вирішення ситуації (1 б.); - аналіз ситуації з позицій різних учасників педагогічного процесу (1 б.). 	20
<p>Усього за підсумковий семестровий контроль</p>				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом : посібник. Київ : НАПН України, Ін-т спец. педагогіки НАПН України; Чернівці: Букрек, 2017. 191 с.
2. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник ; у двох частинах. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009.
3. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
4. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : навч. посібник. Київ : Ін-т спец. педагогіки НАПН України; Фенікс, 2010. 365 с.
5. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : навч.-наоч. посіб. / Ін-т спец. педагогіки НАПН України, Всеукр. фонд "Крок за кроком", Проект "Інклюзивна освіта: крок за кроком" ; уклад.: Скрипник Т. Київ : Плеяди, 2015. 55 с.

Додаткова:

1. Холковська І.Л. Корекційна педагогіка : підручник. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с.
2. Супрун, Ганна Володимирівна. Особливості соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом у дошкільному віці : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.08. НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 20 с.
3. Скрипник Т. В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям) : наук.-метод. посіб. Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 53 с. :
4. Матвеева М. П., Миронова С. П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський К-ПДУ, 2005. 234 с.
5. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основи дефектології : підручник. Київ : Вища школа., 1994. 346 с.
6. Седнева В. О. Основи корекційної роботи з учнями, які мають особливості психофізичного розвитку : методичні рекомендації. Миколаїв : ОПППО, 2011. 36 с.
7. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами : сучасні підходи: навчально-методичний посібник. Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2016. 84 с.
8. Логвінова І.П. Особливості формування невербальних засобів комунікативної діяльності у дітей дошкільного віку з розладами спектра аутизму : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.08. Київ, 2013. 17 с.
9. Нуриева Л.Г.. Развитие речи у аутичных детей : Метод. разработки. Москва : Теревинф, 2003. 159 с.
10. Paul R., Norbury C. F. Language disorders from infancy through adolescence. St. Louis (MO : Elsevier Health Sciences, 2012.
11. Damico J. S., Müller N., Ball M. J. (ed.). The handbook of language and speech disorders. West Sussex : Wiley-Blackwell, 2010. С. 317-336.

Інформаційні джерела:

1. Гаврилов О. В. Прикладна корекційна психопедагогіка: олігофренопедагогіка, 1-4 класи : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2017. 599 с. URL : <https://ua.book2.org/book/3296538/ab2846>
2. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник ; частина 2. URL : http://perviydoc.ru/v17941/синьов_в.м._корекційна_психопедагогіка_олігофренопедагогіка_частина_2_навчання_і_виховання_дітей
3. Подольская, О. А. Ранний детский аутизм : особенности и коррекция : учебное пособие. Елец, 2020. 83 с. URL : <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=43154101>
4. Всі аутисти можуть жити самотійно, якщо зрозуміти стратегію їх виховання,- людина з аутизмом. URL : <https://hromadskeradio.org/programs/kyiv-donbas/vsi-autysty-mozhut-zhyty-samostiynoyakshcho-zrozumity-strategiyu-yih-vyhovannya-lyudyna-z-autyzmom>
5. Аутизм - це не вирок, це лише діагноз. "Дітей дощу" стає більше, а суспільство досі не готове. URL : <http://acc.cv.ua/chernivtsi/20836-autizm-tse-ne-virok-tse-lishe-diagnoz-ditej-doshchu-staebilshe-a-suspilstvo-dosi-ne-gotove>
6. Гра як засіб розвитку комунікативних навичок дітей з розладами аутичного спектра.

- Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка. 2016. № 1 (13) URL : <http://journal.osnova.com.ua/download/63-13-54655.pdf>
7. Захист прав осіб з розладами спектру аутизму. Громадська спілка. URL : <http://аутизм.com.ua/>
8. Аутизм Україна. URL : <https://autism.ua/>
9. Європейська хартія аутистів. Поміч дітям с аутизмом «Цветы Жизни» URL : <http://www.fl-life.com.ua/wordpress/about/ourrights/khartia>
10. Синклер Д. Не плачьте о нас. Сайт центра «АВАкновенное чудо» URL : <http://www.aba.dn.ua/poleznoe/52-ne-plachte-o-nas>

